

Talepapir til samråd om L 121, lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke m.v.

Den 7. april 2015

[Det talte ord gælder]

Tak for ordet og spørgsmålene, som handler om regeringens lovforslag om lempelse af adgangen til adoption uden samtykke. Jeg vil besvare de fire spørgsmål samlet.

Regeringens forslag om adoption uden samtykke har givet voldsom debat. Og det er både godt og forståeligt. For vi skal tage en grundig drøftelse, når vi overvejer at justere på så indgribende tiltag, som adoption uden samtykke er.

Det her er en meget vigtig sag for mig, fordi jeg faktisk tror på, at vi kan være med til at give nogle børn en bedre barndom, end de ellers ville have fået.

Men det kræver en vis portion mod, og der er tale om en meget fin balancegang. Retsikkerheden for alle involverede skal være det styrende, og det mener jeg, at vi med lovforslaget når i mål med.

Hvis vi til en start stiller lidt skarpt på indholdet af de ændringer, vi har lagt frem, så må man sige, at forslaget reelt skal bringe de allerede gældende regler i spil på den måde, som de var tænkt i 2009.

Vi ønsker at styrke de intentioner, der ligger bag de gældende regler.

Med baggrund i et udvalgsarbejde lavede vi loven i 2009, idet vi ønskede at understøtte, at vi har alle de nødvendige redskaber til at hjælpe de allermest udsatte børn.

Vi ønskede at sikre barnets behov for stabilitet, kontinuitet og omsorg. Vi ønskede at give barnet en egentlig familierelation, når

det vokser op – i tilfælde, hvor barnets egne forældre ikke er i stand til det.

Med det nuværende forslag vil vi føre disse intentioner ud i livet.

Samtidig vil vi fastholde den grundige faglige og juridiske proces og familiernes retssikkerhed. Og så vil vi åbne mere op for, at barnet kan have kontakt med forældrene eller andre i den biologiske familie, fx søskende, efter en adoption.

At adskille børn og deres forældre er noget af det mest indgribende, som jeg kan forestille mig. Når vi gør det, skal det derfor også ske med varsomhed og grundighed, og kun i de tilfælde, hvor barnets situation gør, at vi bare ikke må lade være.

Det er vigtigt at huske på, at her taler vi ikke om børn, som ellers ville bo hos deres biologiske familie. Det er børn, hvor der er

en meget stor risiko for, at de må vokse op på et anbringelsessted resten af livet.

Jeg mener, at der er nogle helt klare fordele ved en adoption i forhold til en anbringelse uden for hjemmet. Det er ikke bare en juridisk konstruktion.

En anbringelse af et barn uden for hjemmet, fx hos en plejefamilie, er et professionelt forhold, hvorimod barnet ved en adoption får en egentlig familie.

Med en adoption sikres barnet ro, stabilitet og tryghed. Barnet får vished om at "høre til", at være "valgt til" og at være ønsket. Barnet skal ikke længere opleve den usikkerhed, der alt andet lige vil være forbundet med et plejeforhold frem for en familierelation. Adoptionen er på den måde udtryk for et egentligt familieskifte.

Men en adoption uden samtykke indebærer også en række dilemmaer. Der er ingen lette

løsninger – og den debat skal vi også turde tage med åbne øjne.

Barnets tilhørsforhold til den biologiske familie ophæves ved en adoption. Selvom det er muligt at få fastsat samvær eller anden kontakt efter en adoption, så vil det aldrig være det samme, som hvis barnet fortsat var en del af den biologiske familie.

Hvordan kan man sige med 100 % sikkerhed, at forældre ikke vil være i stand til at tage sig af barnet i resten af barnets barndom. Det kan vi meget sjældent vide med den grad af sikkerhed. Og med kravet, om at det skal være ”godtgjort”, har vi stillet krav om, at det på det nærmeste skal være dokumenteret og bevist. Det er for stramme krav, når vi taler om en fremtid og en prognose. At skulle ”sandsynliggøre” det harmonerer bedre og er stadig et juridisk begreb, der stiller store krav til hvilke oplysninger, der skal foreligge, før at sagen kan gå videre.

Det er baggrunden for, at regeringen ønsker at ændre kriteriet fra "godgjort" til "sandsynliggjort". Ikke fordi vi vil åbne op for, at der skal bortadopteres langt flere børn. Men fordi der reelt er tale om en vurdering, som baserer sig på sandsynligheder og ikke på sikker viden. Og nogle af de her sager har i praksis vist sig meget svære at "godtgøre" rent juridisk.

Og det er sådan set det, som det hele handler om. Hvor meget der skal til? Hvor mange gange skal forældrene have lov til at prøve at komme på ret køl? Hvor mange år skal barnet vente? Hvor lang tid har vi i et barneliv "råd" til at vente?

Det er i sidste ende et spørgsmål om at give barnet et bedre udgangspunkt – en større chance for et trygt barneliv i stabile rammer. Og det bedste udgangspunkt i de her få sager indebærer altså et familieskifte i form af en adoption.

Forslaget ændrer ikke på, hvor dårlige forældre skal være, og hvilke oplysninger der skal foreligge. Men derimod – en smule – på, hvor sikre vi skal være, når vi kigger ind i fremtiden.

Sagt på en anden måde. Med de nye regler, må der stadig ikke være grunde til at tro, at forælderen i barnets opvækst vil kunne komme til at tage sig af barnet i hjemmet og varetage den daglige omsorg.

Der kan være tale om meget forskellige børn og meget forskellige forældre med meget forskellige livsforløb. Måske har ét barn et netværk, der kan træde til og støtte, som ikke findes i en anden sag. Måske har barnet nogle ganske særlige behov, som gør, at en adoption ikke er det bedste. Måske har forældrene haft et livsforløb, der trods den nuværende situation giver håb for fremtiden?

Derfor er det nødvendigvis også altid en konkret, faglig vurdering, der skal foretages i den enkelte sag. Vi kan aldrig – og må heller ikke – lave et opslagsværk, hvor der står helt præcist i hvilke tilfælde, det er det rigtige at foretage en adoption uden samtykke.

Men vi kan sørge for, at der er lavet solide, faglige vurderinger i sagerne, og at der kommer mange og kvalificerede øjne på sagen. I respekt for det meget indgribende instrument, der er tale om.

Derfor vil vi også fastholde de høje krav, der i dag stilles til sagerne. Og der er særligt to ting, jeg vil fremhæve her:

Vi fastholder, at der fortsat skal stilles meget store krav til den sagsoplysning, som skal foretages, inden afgørelsen kan træffes.

Og vi fastholder, at der skal ske en meget grundig faglig og juridisk prøvelse af sager-

ne. En prøvelse, hvor der er meget stor fokus på både barnets og forældrenes retssikkerhed.

Efter serviceloven skal kommunen lave en grundig børnefaglig undersøgelse, som afdækker ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. Undersøgelsen er helhedsorienteret og ser blandt andet på barnets udvikling, familie, venner, fritid og sundhed.

Som en del af undersøgelsen skal kommunen inddrage de fagfolk, som allerede kender barnet og familien. Det kan for eksempel være pædagoger, skolelærere eller læger. Samtidig skal det afdækkes, om der er ressourcer i barnets øvrige familie og netværk.

I de her sager vil der desuden ofte blive lavet en specifik afdækning af forældrekompetencerne gennem en psykologisk undersøgelse. I nogle sager kan der være behov for en omfattende undersøgelse af både

mor, far og barn. I andre sager er der måske kun behov for at dække nogle aspekter for forældreevnen. I endnu andre tilfælde er der slet ikke brug for en psykologisk undersøgelse, fx fordi forældrene har en svær hjerneskade.

Derfor mener jeg også, at der kan være gode grunde til, at der kan være forskel på forældrekompetencevurderinger i de enkelte sager.

Men vi skal sikre, at de psykologiske undersøgelser altid bygger på en anerkendt faglig tilgang, og at alle relevante forhold er afdækket på en fagligt forsvarlig måde.

Det er også baggrunden for, at der i 2011 er lavet retningslinjer for forældrekompetencevurderinger. Og vi ved også, at kommunerne faktisk anvender dem, når de laver forældrekompetenceundersøgelser.

Og vi skal hele tiden løbende følge med i, når der kommer ny faglig viden, som kan bidrage til at kvalificere undersøgelserne endnu mere.

I forlængelse heraf vil jeg gerne fremhæve det helt særlige system, som er bygget op om de her indgribende sager. Og jeg vil særligt fremhæve det, fordi der den seneste tid har været nogle historier i pressen om, hvor dårlig kvalitet sagerne har, som ikke helt svarer til virkeligheden.

Når kommunen har oplyst sagen, skal den forelægges for det såkaldte børn og ungeudvalg. Kommunerne kan altså ikke selv træffe afgørelse i sagerne. Børn og ungeudvalget består af en byretsdommer, to børnesagkyndige og to lægmænd (som er medlemmer af kommunalbestyrelsen).

Byretsdommeren skal påse, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, og at den juridiske vurdering af sagens fakta holder.

De børnesagkyndige, som for eksempel kan være psykologer, er faglige eksperter, der skal påse, at de faglige vurderinger i sagen er solide og velunderbyggede.

Når en sag om adoption uden samtykke er tilstrækkelig oplyst, laver børn og ungeudvalget en indstilling om adoption uden samtykke til Ankestyrelsen.

I Ankestyrelsens behandling af sagen medvirker også både jurister og børnesagkyndige, ligesom der fremadrettet vil medvirke en person med adoptionsfaglig og adoptionsretlig viden.

Herefter er det Statsforvaltningen, der træffer selve den juridiske afgørelse om adoption uden samtykke.

Og endelig kan sagen frit indbringes for domstolene. Hele vejen har parterne – det gælder både forældrene og barnet – adgang

til gratis advokatbistand. Og de har også mulighed for at møde op i både børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen, Statsforvaltningen og evt. ved domstolene.

Disse to dele – sagsoplysningen og myndighedsstrukturen – udgør tilsammen et robust system, der dels værner om retssikkerheden for barnet og forældrene og samtidig giver en solid faglig vurdering af forholdene omkring det enkelte barn.

Der kan i dag fastsættes samvær mellem et bortadopteret barn og dets oprindelige slægtninge i helt særlige tilfælde, hvis det er bedst for barnet. Det er en forudsætning, at barnet før adoptionen havde en eller anden form for kontakt med den, der søger om samvær.

Med forslaget udvides adgangen til kontakt med den oprindelige slægt, sådan at der også kan fastsættes samvær, selvom der ikke tidligere har været en kontakt med den,

der søger om samvær. Og det gælder altså også en moster eller en bedstemor.

Ændringen er dermed en forbedring af barnets muligheder for at have kontakt med sin oprindelige slægt.

Ændringen skal særligt ses i lyset af, at det efter forslaget ikke længere er en forudsætning, at en adoption af et barn under 1 år kun kan ske, hvis forældrene ikke kan spille en positiv rolle i forbindelse med samvær.

Herefter vil selve muligheden for, at forældre på et tidspunkt vil kunne spille en positiv rolle i forbindelse med et samvær senere i et barneliv, ikke i sig selv kunne hindre en adoption, der nu og her kan give barnet en familierelation og en stabil opvækst.

Men vi har altså allerede i dag en mulighed for at fastsætte samvær, for det er vigtigt at huske på, at mange af de børn, som reglerne om adoption uden samtykke skal hjælpe,

allerede har kendskab til deres forældre og den oprindelige slægt og måske også en form for løbende kontakt.

Og det er altafgørende, at barnets eget ønske om kontakt også indgår i vurderingen af, om der skal være samvær – selvfølgelig under hensyn til barnets alder og situation.

Jeg håber, at jeg med denne gennemgang har gjort klart, hvad hensynet bag det her lovforslag er: Hensynet til barnet – intet andet. Der er ikke tale om en reform eller en revolution. Det handler dybest set om, at vi forsøger at føre de intentioner, der var med lovforslaget i 2009 – og som der var et meget bredt flertal for – ud i livet.

Vi skal ikke ud i, at markant flere børn skal bortadopteres mod forældrenes vilje. Men vi skal sikre, at adoption bliver en reel mulighed i de få tilfælde, hvor der er konkrete holdepunkter for at antage, at forældrene

aldrig vil komme til at tage sig af barnet i løbet af dets barndom.

Samtidig skal vi holde fast i, at der skal laves meget grundige faglige vurderinger i sagerne, og at der er en grundig efterprøvelse af afgørelserne med massivt fokus på barnets og forældrenes retssikkerhed.

Vi skal turde handle. For det er ikke rimeligt, at de børn skal leve i uvished om, hvor de skal bo, og hvem der skal passe på dem. Og det er en tankegang, som også Børns Vilkår og Børnerådet har bakket op om.

Vi skal give børn en reel mulighed for at få den bedst mulige barndom.

Tak for ordet.